

**Ambrus Lajos: A somlai.
Somló – Sághegy – Kis-
Somlyó. Budapest, 2021,
Kortárs. 168 oldal**

Ez híres-neves könyv (2016) második kiadása, mely megérdemelte a keményfedelelet, hiszen – mint régóta tudott – az nemcsak giccses fotókkal teli albumokat illet meg, hanem könyveket is, melyek komoly dolgokról szólnak. Márpedig a somlai bor komoly, számos fontos dolgot, magyart és egyetemes érvényűt egyaránt el lehet mondani vele kapcsolatban.

A szerző könyvtári, empirikus és gazdálkodói kutatásokat is folytatott, s legalább a könyv megjelenése óta tudjuk, hogy a somlói juhfark újszűtetű, egyszerre túlzó és leegyszerűsítő „mítosának” vége. Természetesen a legkevésbé sem vagyunk a fajtaborok, jelesül a juhfark ellen, de a „*mi somlaink*” eredetileg egybeszűretelt, kevert szőlőtípusú bor (nem utólag borházasított *cuvée*), amely korábban több, később kevesebb komponensből készült. Az egybeszűretelt szőlőfajták csökkenő száma – szerzőnk szerint körülbelül hatról háromra –, tegyük hozzá, nemcsak a filoxéravésznek köszönhető, hanem egy általános minőségsökkenési mechanizmusnak, egy lassú pusztulásnak. Mindenesetre, akinek van szerencséje régóta ismerni a Somlót és inni a borait, az tapasztalatból tudja a somlai egybeszűretelt, vegyes szőlőösszetételének tényét, ami még az 1980-as években is fennálló szokásrend volt, a legkevésbé sem igénytelenséggel

vegyes okokból. Ambrus elbeszéli nekünk, hogy a somlai „*markáns karakterek kiértelt kompozíciója*”, lényege az „*érzékeny stílárís harmónia*” (16. o.), és utalást tesz arra, hogy originálisan nem a fajtajelleget, hanem magát a Somló-hegyet képviselte (44. o.). E ponton felmerül egy csupán racionálisan nem belátható és nem bizonyítható mély összefüggés, egy maga módján logikus megdönthetetlen igazság: a somlai eredetilegesen nem lehet más, mint amilyen a több *geniust* egyesítő Hegy, mely érleli. Nem lehet más, mint amilyen az északiságot és keletiséget, déliséget és nyugatiságot, síkságot és hegyet, a mediterrán antik világot, szikár magyar alföldet, nyugati kultiváltságot és belőlük kiemelkedő valóságot egyesítő Somló. Nem lehet más, mint amilyen a magyar Olümposz. A harmonizáló törekvés egyesítő ereje és annak nehézségei tükröződnek a „Nagy-Somlói borvidék” három elszórt hegyének földrajzi rendelésében is, melyeket nemcsak praktikus okokból, hanem bölcsen egységben kezel a szerző. Talán még a távoli Eger vagy Szekszárd bikavérének lényegi értelme hasonló: a *harmonia mundi* másának, itálának lenni szétszabdaltságok közepette...

A *somlainak* magától értetődően vannak szakmai, szőlőtermesztési és borászati vonatkozásai, de bőséggel vannak művelődéstörténetiek és helyismeretiek is. A szerény, viszont izléses fotók és a küllem albumszerűvé teszi. Külön meg kell említeni a Somló-hegyhez méltó azon sajátosságát, hogy keresztül-kasul áthatják

magyar irodalmi hivatkozások és utalások. Mindez a szerző irányulásai-ból következik, azonban nem csupán természetes módon. Miként több fejezet mutatja, Ambrus Lajosban a magyar esszéírás legjobb hagyományai élnek tovább. Tudatosan vállal nem-modernista témákat és beszéd-módot, miközben nem anakronisztikus. Néhányan panaszkodnak a magyar esszéirodalom szűkösségére, de meglehet, csupán arról van szó, hogy kiemelkedő darabjai váratlan, szépirodalmon kívüli helyeken bukkannak fel. (*br*)

**Andrei Pleșu: Tescani napló.
Ford. Horváth Andor.
Kolozsvár, 2000, Koinónia
/Sermo/. 67 oldal**

A szerző eredetileg 1993-ban megjelent kis könyve a moldáviai Tescaniban íródott, ahová 1982-ben politikai okokból „száműzte” a kommunista rezsim, megfosztva a publikálás lehetőségeitől. Összesűritett töredékek füzére, a Pleșutól megszokott mély és eredeti gondolkodást tükrözve. Szerinte ez az a forma, mely a legalkalmasabb a gondolatok írásos kifejezésére. „*A töredék arra kényszeríti az embert, hogy csupán annyit mondjon, amennyi adott pillanatban benne megszólal, anélkül, hogy hozzáadódna saját leleményének szószaporító bősége. A töredék a beszéd tisztességének legmagasabb foka.*” (49. o.) „*Aki teremtmény, az töredék. Nem vagyunk a Logosz maga: részecskéi vagyunk a Logosznak, átmeneti lakhelyei.*” (48. o.) Ez utóbbi